

ШЫҢ ШЫҢ

**СЭКП Тыва обкомунун,
Тыва АССР-нин Дээди
Советинин болгаш
Министрлер Чөвүлелинин
органы**

1990 чыл
июнь
19
вторник
№ 138 (4338)
1925 чылда
түрүктөлүштү.
Өзүнчү 3 сан.

ДУУН 12 ХУУ АРТКАН

Чөө-Хемчикте «Искра» совхозтун Арыг-Бажы сүт-барбаа фермасында коллектив чымын чыйлаар чагайлаштуг черинче — Чыйла-Хемчикте берген. Анаа челе бергенни баштайгы хуанеринде-не желээш, сүт савалзы көөүлөй берген. Санчылары, ишек каларчыларыны ажылы ферманың бригадари

Күүсетке чогуу плавник 12 туузу артык. Ону бо айны

БАЛЕТ АРТИСТЕРИ

Чайгы чылгы үеле черле мында: культураның болгаш ууртун, оларның амдырал-чуртталганын доктамаал кичөөгөйи салып турар.

сөөдү декаланында боттан-дырып шыдаар.

ЧАА ТУДУГДА БАРГАН

«Кызыл» агрофирмага хамаржыр «Херел» кооперативтин тудугчулары аймак-салалык төвүнде тудат алабораторияның кол корпузуну тудуун доозукчан. Олар дөрт кээт тудуун кыска хуураада бүтүн тудуу, эрткен айларда багай эвес ажылаалар.

БӨГҮН

ДЭЭРГЕ МАРГЫЛДАА

Бөгүн күндүккү 15 шакта «Совет Тываны 8 чылоо» сталлонега Сибирь зонасына быгаш Ыраккы Чөөн чукту дельталанын спорт талазы-биле маргылдаанын ажы-дышыкын болуу.

АЖЫЛ, НАЙЫРАЛ ДОҢНАШТЫРГАН

В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинатты артылаа фабрикасында бөдүүн рудалаа даг-дугу артылаа чей Николай Сарылаарга тудуу № 5 технологуу эвчээ шылчык ажаллап, планын доктааларын доктамаал азыр күтүсана келген, эртек айларга чеди аягы сортуу 6097 тонна даг-дугу бугурун 6108 тоннага чейреген, 459 мун 500 рубулаа нормативти арыг продукциянын азыр турган, херек кырына ову 553 мун 200 рубуле боттандырган пехначальниги Владимир Мирословни Чечневич чугалаа, ажылыны чымын боттангыга ужуражыл, ажал-жи-биле танымаларын сумелди. Чыгууна. Чус калатан дымчаларынын орунуга, чаныс катар көргөн дээр дийр болгай.

Өвүрүң Ах-Дашташ, Казый-Бажылаш, малын маллап чорутар малчынар бар. Суг-Шалында аят баштыг багдаашты даада келди. «Торгалыг» совхозту, чүс бежен ажы хуналарын каларан мал чың Түлүш Сундуу-оолоон Адам-оолун азыл ол. Кажак зоо шээр мал кегенин чымдар, Ирбитиниң бо малыны хуналарын азыл чык ажы калары, чымалы кандыг-даа берге үелеринден онча-менди эрткен келген.

Хлеб Жолаш тараа продуктуларына үрмөктөп садар өртктерни улгаттыр талазы-биле ССРЭ чазааның саналдарын дугайында

ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ДОКТААЛЫ

Хлеб болгаш тараа продуктуларына үрмөктөп садар өртктерни улгаттыр талазы-биле ССРЭ чазааның саналдарын дугайында ССРЭ-нин Дээди Советинин 1989 чылдың ноябрь 20-де күтүл алган доктаалы барымаалат көргөш, 1990 чылда күтүл херектээди барымаалатына, оор иштиңиз хлеб, клас-булка кылыгына, макарон кылыгына, кураалага, бобы айныга өртктер өстүрүснө хоруу, клас болгаш тараа продуктуларынын өртктер өстүрүснө дугайында айткыны амаллашкан болгаш автономнуг республикаларынын Дээди Советтери база Министрлер Чөвүлели-биле сайгарып дугурушкан, оларын саналы барымаалат көргөш. Бо айткыны ССРЭ-нин Дээди Советинин 1989 чылдың октябрь 31-де күтүл алган Хобулуну база «Херел» дельталанын турмузуну бижилээр болгаш өртктерге

Ону болгаш ол шыкка 1990 чылда ССРЭ-нин Күрүнө болгаш дугайында 1989 чылдың октябрь 31-де күтүл алган Хобулуну база «Херел» дельталанын турмузуну бижилээр болгаш өртктерге ССРЭ-нин Дээди Советинин Даргазы А. ЛУКЬЯНОВ. Москва, Кремль, 1990 чылдың июнь 14.

ДЕЛЕГАЦИЯЛАР ТӨЛӨӨКЧИЛЕРНИН ЧӨВҮЛЕЛИНИН ХУРАЛЫ

Россияның партия конференцияның ажылында киржир-биле келген РСФСР-нин край, область партия организацияларының делегацияларының төлөөкчилер чөвүлелиниң хураалы июнь 16-да М. С. Горбачевтин аялалашкыны-биле өртктер. Хураал конференцияны күн айткыны, ажылыны күнүрүмүн болгаш регламентиниң дугайында айткырыларын дугуруу чугалааш.

РСФСР-НИН УЛУС ДЕПУТАТТАРЫНЫН БИРГИ СЪЕЗДИНИНДЕ

Эрткен хуанерде Съезд Дээди Советтин комитеттери болгаш комиссиялары чечилээр ажылы дооскан. Ындыг болжол, чымдык комитеттериниң кеңештери чедир сунгунуна. Чыжаа, Кемерово областын депутатын болуула Дээди Советтин комитетинде болгаш комиссияга бодурусту төлөөкчи-висти кириштирбес бис деп меделеге.

Дээди Советтин Даргазы Б. Н. Ельцин Дээди Советтин Даргазыны база оралкычынын албан-дужаалына Москва университетинин лаборатория эртелекчи С. М. Шахрайын база катар саналдар сунуула дөткөш.

Александр Кочкин: — Якут АССР-нин Усть-Нера районунда өстүр. Түртүңгөн черинин сооктуу ползуу Оймон дээр. Красноярский өңүт металлургия институтунга өөренип тургаш. «Днепр» совхоз чурттуг Оксана дээр тыяк кыс-биле тавышкан, ишек уураалары аларын, бол-өөрөлөгөшө шалкиттыр апкан, мында кээп даг-дугу савалаар машынаа башкаар тур мен. Уурааларын улгады бээрге, жакы доозары, мында ажылаар, чурттарын сумелештири.

Бодалдарым, саналдарым

ЧОННУҢ ҮНҮН, СҮМЕЗИН ДЫҢНААР

СЭКП-нин XXVIII съездинде уткуштур коммунистер база партия кескитүү эвестер-даа солунар арчыларына боттарын салып-сеткини бичи чорутуу айткыларынын дугайын бо-ла бижар-лар. Оон соругаы болаа бичи ууртун баштар дагдаларымын мынар-мынар ажылаар бола деп сумелди, дуза каларына бодап турар деп, бодаар, мындыг кичидир мен.

Шынар-ла, күш-ажылың хоочуннары, ажылың коду-биле кылдып чорай кичилер — Ф. Сегленей, Д. Шахтар, М. Шынарл база Е. Курносок-даа черия ажылаар, мал-маганын өстүрер, тараа тарым дугайында боттарынын саналдарын бижилешкен. Ол сумеле, бола, хайы-бир ажылыгынын ууртукчаларына дөрт хамаарышкан. Ол авторлар кылдыр чүве тыппаанында сөзүн «шокарлай» бербиз-не болгай. Амгы эле тургустунушкунга киржир дээ күзели-дир деп билер мен.

Тыва Агролеттүр өнөөк дин күрүнө-кооператив айткынышкыны дээр организаацияны сөөдү үеле тыпты келтирүүн билер мен. Оон бээр 2-3 чыл болуу бе? Бирозунин составында Кызыл дин пиво завод, зыт коби наттамо, клас заводтын, Устүү Енисейнин балык заводу база бар. Бо бугуруелде боттормо инерттоолорго, экономисторго, бухгалтерлерге, эске-даа ажылаачыларга да бооп. Ук күрүнө кооператив каткымышкыны тургустуу тусунда, оон ууртуктуу А. Яковлор мындагы плавник чыга чарлаа болгай: Гаспарло аттыг партияны сүт өөлөүгө база Енисейнин эл таланында туубу заводунун дөй ал турганы онгалдыгына өөлөк кылган анаа балык хөрөкөр бис дээр. А үе өртинде тур. Оозу, азыраа өөлөбө, балыктары хайыла чыгарып келген дээр. Азыр балык хөрөкөрү дээр, азыр балык хөрөкөрү бугуруелдерге каткымышкыны тургустуу тусунда, оон павоу айткынышкыны чыгарып келген дээр. Азыр балык хөрөкөрү бугуруелдерге каткымышкыны тургустуу тусунда, оон павоу айткынышкыны чыгарып келген дээр.

АЧЫ-ДУЗАЗЫ КАЙЫЛ?

Тыва Агролеттүр өнөөк дин күрүнө-кооператив айткынышкыны дээр организаацияны сөөдү үеле тыпты келтирүүн билер мен. Оон бээр 2-3 чыл болуу бе? Бирозунин составында Кызыл дин пиво завод, зыт коби наттамо, клас заводтын, Устүү Енисейнин балык заводу база бар. Бо бугуруелде боттормо инерттоолорго, экономисторго, бухгалтерлерге, эске-даа ажылаачыларга да бооп. Ук күрүнө кооператив каткымышкыны тургустуу тусунда, оон ууртуктуу А. Яковлор мындагы плавник чыга чарлаа болгай: Гаспарло аттыг партияны сүт өөлөүгө база Енисейнин эл таланында туубу заводунун дөй ал турганы онгалдыгына өөлөк кылган анаа балык хөрөкөр бис дээр. А үе өртинде тур. Оозу, азыраа өөлөбө, балыктары хайыла чыгарып келген дээр. Азыр балык хөрөкөрү дээр, азыр балык хөрөкөрү бугуруелдерге каткымышкыны тургустуу тусунда, оон павоу айткынышкыны чыгарып келген дээр.

Тыва Агролеттүр өнөөк дин күрүнө-кооператив айткынышкыны дээр организаацияны сөөдү үеле тыпты келтирүүн билер мен. Оон бээр 2-3 чыл болуу бе? Бирозунин составында Кызыл дин пиво завод, зыт коби наттамо, клас заводтын, Устүү Енисейнин балык заводу база бар. Бо бугуруелде боттормо инерттоолорго, экономисторго, бухгалтерлерге, эске-даа ажылаачыларга да бооп. Ук күрүнө кооператив каткымышкыны тургустуу тусунда, оон ууртуктуу А. Яковлор мындагы плавник чыга чарлаа болгай: Гаспарло аттыг партияны сүт өөлөүгө база Енисейнин эл таланында туубу заводунун дөй ал турганы онгалдыгына өөлөк кылган анаа балык хөрөкөр бис дээр. А үе өртинде тур. Оозу, азыраа өөлөбө, балыктары хайыла чыгарып келген дээр. Азыр балык хөрөкөрү дээр, азыр балык хөрөкөрү бугуруелдерге каткымышкыны тургустуу тусунда, оон павоу айткынышкыны чыгарып келген дээр.

ДӨРТМУҢЧУЛАРНЫҢ БИРЭЭЗИ

Олардын саны чыңа 3. Олар шүптү «Көк-Тей» союзотун «Көк-Тей» сүт баары фермасынын саямчылары. Республика чемпиону турган М. Н. Боронина ажал амандарынын айы-биле Саян артына көчө берген. Оң көргүзү 4155 килограмм турган. 1988 чыдаы чемпиону Б. Д. Сагаана 71 килограмм чедир сабаган. Үшкү түнөлдө чедир даган М. С. Монгуш инек бүрүздүн 1989 чыла 4056 килограмм сүтү сагган. Демек, дөрт мүн ажим. Чемпионга 99 килограмм чедирээ.

Фермага челе бээрликсе, кол зоотехник Галина Сагоян республика Наалымнын талантты кыргыздарынын бирээзи Махова Сереновна Монгушту буюмчуларга тааныштырып аяжык даяр. Ичан саакчылар кезиксе салаалары белеткен, мал чени шыг-жар скалатан инектерге каан бээр чабып ал турда, кел зат кеткен, резина снаптарды, бичкек мага-боттук, жууагыр салычы-биле жууагыртыксы. Тамжылымыс ынаар кезээ.

Узалаанда тергежиш сөөктөк бити трактор саанчылар чанымга тура душту. Салаалаттыг шоодайлар чүдүртүнгөн соода, салаалар сары-хүргө өнүгү автобука олтурулук, чаалаан уулу. Чалага ферма түвөлдү 10 кире километр чедир, хөмүр-лаш разрезини миди талаалында ийи кезек чедир турар.

Махова Сереновна-биле чугаавыс кезиксе салаал уезинде үргүлдүз. Көк-Тей ферманын 22 чыл ажалдан. Бокер-терзи сууру Фрунзе Союзунда 1968 чыла чалаал келген. Ол-ла хөзөр үк ферманың бут кырыга тургусту-нарына, чартынын хөзөр-теризинге үлүг-узуун киерер дээш балдыр сиклаан.

Анык-чачым чыдарында ол аада ажалдан кезээрде чүңү-лаа чүткө кол-биле кыдыр турганын сактап чугаалайдыр. Кажалаар бети хирелат; эргижереп баксыраа, өл-чык, тар-дыкшы.

Ам ол үе-биле бо хүнерин канчал денээр боор. Далаем, чыркы, чымыг кажааларга инек саап икенил, үлөини чартыгыларынын херечини болуп ажалдан турар.

Инекти кыжын, чачын-лаа жеткерттир салыла тургускан. Ферма республиканын омур-накчы коллективтерини омурун баштамышан. Узак сурагын бар чыдыр. Күш-ажалдык культураны өнүктүр. Инек сазар чери-сикат, эм-ге-секелги.

Жокундай ажалдан турарлар кол болган. Ол бүтүгө дагынычы саячым Махова Сереновнанын хууда үлөргү үлүг ролдуур. М. Монгуш өскөлдөр биле дөмөй шимченди, хөдөли турар шыкша-лаа бол, ажалдык дур-жугамы нинти чедикшиндеси

жукталган дөстөр деп санап турар.

Колдонуучу кичи дугайында сагыш-мооданын көңүлү кеде толорган адалын. Ферма менчиктештир ийи кезек колдоруна аламык калында сторула доктаамал ажалдан турар. Чаа туттуган бажында кызыл-булдун эки деритинген. Эмнедегэ пунктуу ажалдан турар. Оң эргелекчин ажалдык чынарнын хан бажымын хынаары-биле кызыл-лаат-тымаас, өске-лаа аарыларын шичип, эмнеп, ажимтык аргачын берип турар. Бичи чашар ажалдык хөзөр. Чурттага түлдүлөр менчиктештир. Шап маныг хөзөр-дүн чартыгылар Махова Сереновнанын маага ажалдан келген чыдарынын иштине элзиң хөй болган дээрди билдиргүр. Ол бүтүгө оон селкиң ала-тайгаар өөрүп келир. Чангыс чегре доктаамал ажалларга алдар, хүдүткөк-лик болбазынын аргам чок. Илангыч саачы кичиге инек бүрүздүн аажы-чанын малай болуп, өөрөңгү албаска, хөй сүт алыры бергедей бээр.

Бистин чугаавыс Сарыг-Монги биле Сүтүгү-Калчанын саап турда тургустуу чүе. Ол инектерин эргелекчи часыг, бышын, ферманын хөзөрү, бөчүгү төбүгүн, кады ажалдан турар иштенини, үлөргү-дүр даргаларынын дугайында чый калында хөзөр каап турду.

Оон чугаалаан шыкш ажалдыктын маңы дүрген, чангыс чегре талтап турбазыла шичип. Чоокта чаа совхоз төвүгө беш айы түнүн бажырык чыккал хуралына шалакчыларын шичип, маханын саячым даяматты. Махова Сереновна-биле чугаавыс ажалдык аажык өөрүлдүр. Алаа анык инек маалар-чыла ала-биле шичаткан.

Махова Сереновна саап турар инектерин мактап, чалтай бээр, ары-шырайы артыла-ла аныкшып, өнүгү-чиркы шыкш хөзөр болду.

Инектерин аразында «артистик» база бар — дээш, мал чени каан бээр херексече айтышкан, тайылбайдыр. — Мал чени салыр тавакка чир чыккан чарбам төвө бээр, оң эсери, бистер, өрү көдүргө, долгандар чарымыска, инек саап турган чарын алаакан, өске талааның үч бээр боор чүе болгай. Чамдык каажар инектер бистин хөд-биле дескиндер ажим-лымысты дүмчү-биле итти конучт иди үлөүрдүң, сазар үчүндө турар чарынды үндүр кылдашкан, чөл салган тавакты дүмчү-биле дедир итпешкан, дедир-ле дегини тургунга дескини челим кедир. Ол тыркымаканын чорда, чөл салыр тавак чарба-биле дола бээр. Мээн инектерин ийи-ши-

Мен болап көөрүмге Махова Сереновнанын ажалдык аажык-херексече не-херексече чоргоарган, аас-кежине долу икертинген, бүрү бажыкты тынган. Ол тыва херексече саачылардан дөртмүнчүлүк аажык бажыны ашканынын баштайгысы база болур-дур. Базалуг күш-ажалы маагаара ол эвесел!

Мээн ажалдыктын маңы коклаан узун, минала-лаа дурду — мен барык үчүн чыл дурдугуна саачылап келдим. Боудум шырак чок ажал-биле, халмак чорук-биле куду көдүргөбү, ары-шур-биле ажалдыктын кызыл ичордун. Чүр кырыла чурттап турар бүгү-ле кичигерге шап монгуш болуңу херез төлөтпн-биле кыдырын, алаа дааскан ишти хүдүлдөп көөрү күзүр-дир мен. Бир эвес бис шүптүзүсүм чурттап болмузусу, халмак-лаа чүе кайгаар алаажык бээр ийи-деп. Махова Сереновнанын бажыра-жап тургузуга түнүзүсүсүрүңе кым-лаа каттыжар дээр-ынге бүзүрөп арым.

Дакы САЛЧАК.
ЧУРУКТА: М. С. Монгуш.
Ондар ХОЕМЧИКТИН.
фотоу.

РАЙОННАР АҢГЫ — БАЙДАЛ БАРЫК ДӨМЕЙ

Бо узалаа республиканын мурзу чүгүндө ийи кожа район Эргиз биле Тес-Амче сургакчылар үлүг турмуз, баш кол ажалтан — ийи кол үлүг ажалынын байылы, оон үчүн негелден-биле дүңү турары, оон даштын чорук-биле таныжыл, сонурган көөрү турар. Эргиз суур азырпорт, автовокзалда-лаа келген алаачыны орук ара бүгү 15 үлөлдөсө республикаларына. Күрүм сүлдө-демектерин «Кутка адыр» чорду. Оларын адалчалар бажы-нык кол кирер аажы-биле барык кожа, аразы каш-кыш метр кыдыр часоай тургузуп каан. Кайы республиканын алаачы, чүе-биле бай-байлаан кичи эскерип, ол талаа-биле сагыш-болаларга азын чорда-ла, чедип келген болур.

Ирак-чооктап ажал-алаан ужул келген чорук кичиги баштай-ла СЭКП райкомунун, райкукумуна администрация бажынында келер болбай. Көскү агитация оон ишти-лаштыкында эзелээр. Бо узалаа Күш-ажалы алдар тургу алаа ужур үлөлдөсө аажык болду. «Ажы-ажыг» херексече кыдыр көдүргөтүр, эр-херексече мурунчык бүгү районда тынбылаан «бээр» дээр-ге, кожаында Хундула сабыраак чүе олар-биле дола-ла. Алаа көрдө бири халыкты кичи конучтуп, биле алдар, чоргоарламандар, денеп көдүргөтүр чүдөлөр хөй чорду. Алаа организациа, ажалдык ат-баш, сан-чугаалай.

«Социалистик чарыктын мурунчык дуржулук» деп узуг кара элени алаанга эркен кварталдын чарыкын тынчылдык чедип алган чедикши-нерия тодогарга көргүзүп турган айтып, бичик каан. Шап маныар-районуң сүт-баран фермаларының аразында каабарган социалистик чарыкка «Нарын» совхозтун Шолук-Аксы сүт-баран фермазы эң дээр түнөлдө чедип алганга өөрүп турат. Эрткен кичиги бистин «Шың» союдагы бола фермага халмакчы-лар чүе «Эргиз» шарааш инектер дег элени чүдөлө шүтүмчүлөк коллектив тодогарга ажал-херектер-биле кыдырып, чедистерин дары элени, эде тургустуун алган-барык инектер. Коллектив үш алаа иштине сүт, бүдүрүш 162 хүт, оон иштине дө күрүңгө саалары 142,9 хүт күтүскен чордулар. Маага өөрүлөй, чүгө өөрүр боор. Эр-хөдөр!

Ол-ла мурунчык дуржула бидуунуң районун септелер-тууду үчастоту 111 муң рубльге септелер-тууду ажалдарын квартал иштине кыдыр турган, ол үлөлдөсө 147 муң рубль кыдыр-бот-таандыгынын бажы. База-ла такты инектер боттарым кү-дүн коштап эскер аргалы.

Ам ийи сарбастаан бис Аныктып быштак-лаа кыдыр билбес, оларын өөрөт-пей турар. А бригадалар база кол зоотехник-лаа инектерин ажим-толү, ийи сүдүн саап чоран доочунарын оолдары, хыстары-ла боор чүе-лар. Ийи саарга, оон болу база аябай-лаа чаап, эмээрде-лаа элтиг боор чүе. Ичанчалар бот-акшала-нымышын үчүндө совхозтун ийилерин саап, оон орулгалаан алаа чүл?

Дмитрий АИР-САНАА.
Тоюу район.

«Тыва агродепарту» тууду-каттыжымдыга хамааржыр беш районларда бар. Ол дээр-ге Бай-Хаката, Сарыг-Селте, Шагаан-Арыга, Бай-Тайгада, Эргизде, Тоюуда чектер-дир. Каттыжымдыкын 6 дегини эрткен тылдык чыгыс сезонга 1 миллион 128 муң туубуңу бүдүргөн. Оларын аразында эң хөй туубуңу Бай-Тайгада неке бүдүргөн — 500 муң туубуңу. А Шагаан-Арыга неке 5-ле муң туубуңу бүдүргөн. Алаа неке чангыс неке канчал чедип барганмы?

Ол дугайында тайылбырлаар болза, «сөптү чыдыраары» инектер ажалдан болур кире килер бар. Оларын калың-решес-лаа арга чок алаар, олар шийде-шыйде, чачыл-булгаа Саян артына ажа бээр. Ол дээр хетерде ле-оме-херекселерини эргизини, үрелген дериг-херекселери септелерге атайылап чедип алаар. Ол дугайында чедип алаар. Ол дугайында чедип алаар. Ол дугайында чедип алаар.

«Тыва агродепарту» тууду-каттыжымдыга хамааржыр беш районларда бар. Ол дээр-ге Бай-Хаката, Сарыг-Селте, Шагаан-Арыга, Бай-Тайгада, Эргизде, Тоюуда чектер-дир. Каттыжымдыкын 6 дегини эрткен тылдык чыгыс сезонга 1 миллион 128 муң туубуңу бүдүргөн. Оларын аразында эң хөй туубуңу Бай-Тайгада неке бүдүргөн — 500 муң туубуңу. А Шагаан-Арыга неке 5-ле муң туубуңу бүдүргөн. Алаа неке чангыс неке канчал чедип барганмы?

Ол дугайында тайылбырлаар болза, «сөптү чыдыраары» инектер ажалдан болур кире килер бар. Оларын калың-решес-лаа арга чок алаар, олар шийде-шыйде, чачыл-булгаа Саян артына ажа бээр. Ол дээр хетерде ле-оме-херекселерини эргизини, үрелген дериг-херекселери септелерге атайылап чедип алаар. Ол дугайында чедип алаар. Ол дугайында чедип алаар.

«Тыва агродепарту» тууду-каттыжымдыга хамааржыр беш районларда бар. Ол дээр-ге Бай-Хаката, Сарыг-Селте, Шагаан-Арыга, Бай-Тайгада, Эргизде, Тоюуда чектер-дир. Каттыжымдыкын 6 дегини эрткен тылдык чыгыс сезонга 1 миллион 128 муң туубуңу бүдүргөн. Оларын аразында эң хөй туубуңу Бай-Тайгада неке бүдүргөн — 500 муң туубуңу. А Шагаан-Арыга неке 5-ле муң туубуңу бүдүргөн. Алаа неке чангыс неке канчал чедип барганмы?

Хоорай, суурларывыс аян-шинчизи

ЮБИЛЕЙНИҢ ХӨЛЕГЕЛИГ ТАЛАЗЫНДА

Өвүр районуң төвү Халда-гайты суурун 50 чыл оон эрткен чымын шырак байыр-лап эрттирген. Билем болу-даа деп. Чүгө дээр, мында 700 өөрөнчакке 3 каз шолоа, 3 ажал-садык, район эмнегел-зини негелде туулаары, салгы-матангын, лартия райкомунуң болган райкукумуна үш каз бажыны, чурттага бажынылар база Сталин дээш элени хөзүң. Казды чурттак-чылар чедип-биле бажы-бал-гатты тууду ар-лаа турар аларга. Халдагайтык күштү электри өвөгүзүсү болган асфальттың орук шагла-ла киер келген. Ону таварштыр кожа-телбаз Моод Арат Респуб-лика-биле база харылажым турар.

биле ийи шырак кичи кар-жып артып шыдаас, кудумчу-ларын асфальттың чедери сойдуп калаат. Шикетин чарык болганда, алаа тарал миш-лашты хайгаарал чок ка-ваннар, өшкү, дойлар дойлаа калаат.

Маага бир тодогар чикек-тин киерин. СЭКП райкомунуң болган райкукумуна каш каз бажынынын баары-ла тарып каан чокпак кара талдар турган, а кыжын оларын инектер дойлаа калаакчы-лар, ам чүдөлө сылтары артык, дойлак шырбинди-ле. Оон ирак эвесе кезер азы сад бар. Оон ишти бок-доурактыг, кичи олдуруп, даштамынтар чангыс-ка саанды чок. А ону тыва эки турмуларында ат-алдарын менгелдер-биле тургускан болгай.

Суурда утулар айнаар шөл-чүгөштер бар-лаа болза, мыда

АЛДАЛАА ЧАҢГЫЗЫНГА ЧЕТ ПЭЭН

Менгүн-Тайга районуң туубу-бүдүрүр неги эрткен чымын республиканың «чымыр» Эрткен чымын чыгыс сезонга ол неке 3 миллион чыгыс туубу-буңу бүдүргөн. Районуңа кере-гелден долдуу-биле халмак-чы, өскөлгө-лаа берип тур-ган. Оон чажыды чүдөл? Ийи каангы-лаа чажык чок. Районуңа дуудулаары ажалдар күдөлдөп ажалдан билер, оон улам-биле ажа база алаар, сазар Кавказ чурттугү шыраш нектиң ажалын септелерге хаара туткан. Ол эштер керээ өзүгөр ажалдан киргеш, нектиң дериг-херекселери септел, эдиктарин, туубуңу эрткери-де болгар технологияны ажал-лаар. Ол технология өзүгөр туубуңу өрткери-де тускай сүтү херек чок, өрткери-де туубуңуңу шала-биле туубуңу өрткери болур. Оларын ка-чаар ажалдан турарын бистин өөөни алаачыны артык эвес болбай эан.

«Тыва агродепарту» тууду-каттыжымдыга хамааржыр беш районларда бар. Ол дээр-ге Бай-Хаката, Сарыг-Селте, Шагаан-Арыга, Бай-Тайгада, Эргизде, Тоюуда чектер-дир. Каттыжымдыкын 6 дегини эрткен тылдык чыгыс сезонга 1 миллион 128 муң туубуңу бүдүргөн. Оларын аразында эң хөй туубуңу Бай-Тайгада неке бүдүргөн — 500 муң туубуңу. А Шагаан-Арыга неке 5-ле муң туубуңу бүдүргөн. Алаа неке чангыс неке канчал чедип барганмы?

Дмитрий АИР-САНАА. Тоюу район.

СЭКП Өвүр райкомунуң чанымда мурунчаларыңың чурк-хөзүрүңү шилдеш, аскаң турган. Ам ол чок, чурк-хөзүрүңү үрөш октайкы, өлгөргө хос сабыраа артык.

Суурдан ирак эвесе чедел-герин байлаа мурунчаларың чарыкчыг. Алаа төрөлериң ажалган инектер човай бээр. Хөдөр бок-чак көвүдүр, тө-рөлдер дүтү чүрүңүг эртти-рер үтүндүргөн. Оон калында, кожаында «Коммунизм» орук совхозтун төвү Солуур суурдан «Кызыл-дустан» ки-джерия база мында ажалан турар 4-5 километр шүдөл турарыкты орунга, чогууга — чөр чедеш эвес, чөгө кылды алаа та кичик баар дээр.

Байырап, адыш чакан талаа, юбилейлерин артык талаа-лыка чедистеривизи база инектер, оларын элп алымы-нык жор орутарын элээр үчүлдүг бис.

Мадон МОНГУШ.
Өвүр район.

«Тыва агродепарту» тууду-каттыжымдыга хамааржыр беш районларда бар. Ол дээр-ге Бай-Хаката, Сарыг-Селте, Шагаан-Арыга, Бай-Тайгада, Эргизде, Тоюуда чектер-дир. Каттыжымдыкын 6 дегини эрткен тылдык чыгыс сезонга 1 миллион 128 муң туубуңу бүдүргөн. Оларын аразында эң хөй туубуңу Бай-Тайгада неке бүдүргөн — 500 муң туубуңу. А Шагаан-Арыга неке 5-ле муң туубуңу бүдүргөн. Алаа неке чангыс неке канчал чедип барганмы?

«Тыва агродепарту» тууду-каттыжымдыга хамааржыр беш районларда бар. Ол дээр-ге Бай-Хаката, Сарыг-Селте, Шагаан-Арыга, Бай-Тайгада, Эргизде, Тоюуда чектер-дир. Каттыжымдыкын 6 дегини эрткен тылдык чыгыс сезонга 1 миллион 128 муң туубуңу бүдүргөн. Оларын аразында эң хөй туубуңу Бай-Тайгада неке бүдүргөн — 500 муң туубуңу. А Шагаан-Арыга неке 5-ле муң туубуңу бүдүргөн. Алаа неке чангыс неке канчал чедип барганмы?

ЧЫЛ АШКАН, А ХАРЫЫ СУРАГ

Ындыг эгелг чагаан Торгалыг сууран (Өвүр) пенсоне...

Чыла дузаларын, калдыг хем...

Чыла дузаларын, калдыг хем...

Чыла дузаларын, калдыг хем...

Тываның эм оьттары

Чай саналга шолкачалар, пенсоне...

Чай саналга шолкачалар, пенсоне...

Номчукчулар саналдап, сүмелеп, шүгүмчүлөп түр

ЭМЧИНИҢ САДЫ

Чербыкка участок эмнелгезиниң эргелекчизи, коммунист...

Ол чокка-ла оон ажылды чымыштыг берге болгай...

Каймык-лаа булуңунаа, бээни чаалаар...

Эки кижилер дугайында

№ 4 ХПТУ чанында микрорайонун бөлүк чурттакчыларындан...

Бир дун доорайын автовокзалында ирак бесте турган...

Татьяна-биле чугаалам бээримге, Шүк Барымы Хемчик...

Кабеле далаан ичинде коржин, сакба, булочка, пельмене...

«Восход» кафеде чалг повалдан ажылдаа-ла чыл ашты...

«Восход» кафеде чалг повалдан ажылдаа-ла чыл ашты...

«Восход» кафеде чалг повалдан ажылдаа-ла чыл ашты...

Кизи болгаш бойдус

Чугаалашканы ажыктыг

СЭКП Барымы-Хемчик райкомунун эгелгезин бөрүзүгү...

800 килограмм, районуна 464 килограмм четкен.

хат аайы-биле тарап, антисанитариялык байдалды болдуруп...

40 ЧЫЛ БОЛДУМ

«Шы» солугта, республиканын, районун өскө-дээ солуг...

«Шы» солугта, республиканын, районун өскө-дээ солуг...

«Шы» солугта, республиканын, районун өскө-дээ солуг...

Ийги чагаа

Эргим салакция! Чагааным харымды чуртукчуларга...

ЭЖИК БАКЫЛАВАДЫЛАР

гым азы буруун чок. Кижикке көрүмдүн төрелдерине чок...

болза алаан болза кич түве. Мен ишкээ азыг-чогуудан...

«...БИЖИП КӨРҮҢЕР»

лерин тургузуп шылаар, кайда-даа ажалдан чажам дик...

даа өскө) чиг эт-биле ажылдаа турары ажалга немелде...

ларын олорга денекерин күдээр-дир мен—деп, Нина Тихонова...

Чурукта: уруг повар Т. У. Монгуш (солгай таламандан ийи дугары) бригаданын кичиуунерин-биле...

Хайыраан аржаанны

«Кужур аржааннын долдундур өрттөп турары көрдү...

РЕДАКЦИЯДАН: Шах ийди чагаан солугте Бай-Тайганын...

Чөр-чөлдө хөдээ Советтеринин, бугурулуктор, органдарынын...

Тыва кинога хамаарыштыр бодалдар

БҮГҮ ТАЛАЛЫГ ӨӨРЕНИП КӨӨР

Тыва кинону тирттирер үндүр деп турары өөрүчүдүр. Кайра кинону экрандан көрүүгө, утка-шымары Тыванын төгүзү-биле түлдүс, бойдузүстү тода көргүсүн, айт-төлдү, өгдөрүн дерг-херекселерин аяныптыр, аргы-херекселерин чугаага тода, аргы-херекселерин диндилер болза, мичан сөгүш-сөткөлдөр өөрүчү болур.

Кино тирттирер үеи эвээш кылып турары шын эвес. Ол чүдү-каралап кааптарын ачып эвес ирги бе? Режиссерларын, сценаристтерин ачып эвес ирги бе? Режиссерларын, сценаристтерин ачып эвес ирги бе? Режиссерларын, сценаристтерин ачып эвес ирги бе?

Кылып бердилер А боттары-ыска чоюнга бис. Наадам-нарга, Шагаалар-даа тил каан тургал-ла. Черле мичан тымынго, чогадыкчы болуп, национал чоргаралга үндүр-леттинген жөкүлдеже хере-базар үеин келген. Чонуну хей-адын көдүрбес болза, сайзырапай үеде чүкүлдүг ажилдар, амдыраар күш кайыны келтирет?

«САМБАЖЫК» ДЕП АДАЗА

Тыва дугайында уран-чечен болжар башкылар киноларын тирттирер, ак-жак Тыванын чараш булунаары, национал идик-жаны, чапчы-далым көрүскүзүн болжай. Ам бага алдан-маадырларга турсааканга кинону тыва, орус аылга чугаалайып турар кылдыр тирттирер-биле беткек ажалып эгелээ. Драматур Виктор Көк-оолду «Самбажык» деп шынине үндүрүп, ук кинону кылдыр болжар.

«Тыва» ансамбланын сыгыт-хамейли, мур-шоорун, кожа-мыктырын тирттирер үндүрүп. Кинонуң кол утка-шынары, режиссерун хөн хевирин, айт-чараштарын турары көргүсүн, айт-чараштарын турары көргүсүн, айт-чараштарын турары көргүсүн.

«Самбажык» кинону тирттирер үндүрүп. Кинонуң кол утка-шынары, режиссерун хөн хевирин, айт-чараштарын турары көргүсүн, айт-чараштарын турары көргүсүн, айт-чараштарын турары көргүсүн.

ЧАРЛААЛДАР БҮРӨЗҮ

ИЮНЬ 19 БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 6.30 120 минута. 8.35 «Дайы». Уран-чечен фильм. 2-ги сериясы. 9.40 «Литературжү Иркутск». 10.15-11.15 Бүт бөмбү. Делегей маргалдазы. Камерун биле ССР-ини шилеңгелештирер фильм. 12.30 «Сен». 13.10 Кинонуң утка-шынарына таарышпас боор. 13.30 Россиянын партия конференциянын ажалышканы.

ИЮНЬ 19 ТА «НАВЯРГАЛ»: «Конец сезона морозного» (ПНР) 9.30, 11.30, 13.30, 15.30, 17.30, 19.30 шактарга. Видеозал: «Королевство кривых зеркал» 10.00. «Человек со стальными кулаками» 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 шактарга. «ПИОНЕР»: Киночынам № 12 9.00, 13.40, «Кто мне, Мухомор?» 10.20, «Попутного ветра», «Синия птица» 12.00, «Десять кругов ада» (2 сериялык) 15.00, 19.30, «Белый велосипед» 17.40 шактарга.

ИЮНЬ 19 ТА «НАВЯРГАЛ»: «Конец сезона морозного» (ПНР) 9.30, 11.30, 13.30, 15.30, 17.30, 19.30 шактарга. Видеозал: «Королевство кривых зеркал» 10.00. «Человек со стальными кулаками» 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 шактарга. «ПИОНЕР»: Киночынам № 12 9.00, 13.40, «Кто мне, Мухомор?» 10.20, «Попутного ветра», «Синия птица» 12.00, «Десять кругов ада» (2 сериялык) 15.00, 19.30, «Белый велосипед» 17.40 шактарга.

ӨӨРЕДИЛГЕЖЕ ЧАЛАП ТҮР

Кызылдын автоорук техникуму 1990-1991 өөредилге чыгында хүндүсү болжар. 667000. Кызыл хоорай, Красноармейская, 100

өөредилге салбылдарында дараазында мергежилдерге өөреникчилерин хүндүр алымын чалап тур: Техниктер канымылды болжар автоомобилдер болжар

Телефоннары: редактор — 3-43-34 — 3-34-26 — 3-45-93 — 3-43-57 — 3-34-49; секретарь — 3-34-92; редактор — 3-45-93; редактор — 3-43-57; редактор — 3-34-49; редактор — 3-43-34; редактор — 3-34-26; редактор — 3-45-93; редактор — 3-43-57; редактор — 3-34-49.

667000. Кызыл хоорай, Красноармейская, 100

667000. Кызыл хоорай, Красноармейская, 100

667000. Кызыл хоорай, Красноармейская, 100

Кым-даа, чүү-даа уттундурбаан

ГВАРДЕЙЖИГЕ ТУРАСКААТКАН

Танды районунун ССРЭ-нин 50 чымы аттыг советтун Аллаа суурга кулдумчу байыр-ламы болган. Ону советтун парток секретары С. Ш. Оор-жак ажыткан, улус депутаттарынын Межегей көздө Со-сединни күткүсүнүн даразга П. Е. Усукоев сөс берген. Ол Межегей көздө Советтин күткүсүнүн шынтырын баурач Зеленаа кулдумчуу эки турары Сотта Чыргалаевич Овинов турсааламы алдарынын дугайы чыгыларга таарыш-тырган. Дараазында ССРЭ-нин Журналистер элчилеринин жеңилгүчү Тыва АССР-нин теле-радио хүрүмүнүн улус редактор Д. Е. Елдага сөс берген. 1941 чылды июнь 22-ге, гитлерчи Германия ССРЭ-же даалаза үеде, Сотта Оюн чүг-ле 21 харлыг турган. Иччал-жакко, ол Кызылдын каттыш-канын школазынын эчки салбы-рынын үшкү курууну дооска-ны, Танды жокууну улус соудун секретарына, оон соонда Кызыл хоорайнын улус

судунун даразгыга ажылаан турган. Сотта Оюн 1936 чылда ТАРЭ кезигинге кирген. Бодоуну чангыс чөрүртүт-үлдү Таспын-оол Оюн, Сан-чат-оол Оюн, Селен-оол Оюн, Шойлаа Оюн болган өскөлөр-биле кады ССРЭ-же халлаан фашизмни чылча шаары-биле эки турары болуп, фронтке чөрүрү дээн баштайгыларын бирээч болган. 1943 чылдын сентябрынын бирини муртуу чарымында Сотта Оюунун бо-дуну долу-биле бизин Тыва АССР-нин Төө күрүне архив-деге кагалаттыгына чыгар документини Д. Е. Елдаа чыгыларга таарыштыган. Биле мичанга бизин: «Мен, Сотта Оюн Чыргалаевич, 1920 чылдын майла Тыва Арат Республикасынын Танды жокуунун Межегей сумузу-нун № 4 арбанга, Аллакка ту-рүтүндүм. Агым байдалым намын арат. Националдын тыва, Эртем билгим — дооскан ор-тумак Кызылдын каттышкан

школазынын эчки салбырынын үшкү курууну доостум. 1936 чылдан бээр ТАРЭ кезигин, Бичү-хөргөнгө (аза-исемия) 14 баш бола, 39 баш кой, өш-күлдүг. Ажылдап турар албай-дужалым — Кызыл хоорай-нын үшүгү даразга. Өг-бүлө-лик. Калайым Дозлат Оюн, огулум Володя ийи харлыг. Калайым ам сааттыг ижи. Алам Хүрээ Оюн (соңгу алам). Алам Баакай Оюн. Дунам Белмээ Оюн. Бажыг аргезин: Кызыл хоорай, Элезин кулду-муну № 18. Тыва Арат Респу-бликасы.

Сотта Оюунун фронтучу амдыралынын үеинде болган аза бир төгүтүгү артып калган арван документтер бар болгон. А ол дээрге 1943 чылдын ок-тябрь 13-те Тыва Арат Рес-публиканын эки турары отряд-нын нам организацианын буюу хуралынын протоколу. Олурушканыр: буюу кечик-түүлөрү: Баймыскал, Кечил-оол, Белектей, Сат, Сейид, Дырткы-оол, Тежээктей.

Диннааны: Намга кирерин хүдүн гвардейга дайыма Кызыл Оюунун билдиргичи-яны дугайында эки Баймыс-калдын информациясы.

Валерий ХУУРАК. Улуг-Хем район.

Валерий ХУУРАК. Улуг-Хем район.

Валерий ХУУРАК. Улуг-Хем район.

Сотта Оюун алдынын рево-люсчу тура-соруун салгап, эки тура-биле фронтке чоруткан. Сотта Оюн Ковров хоорайдан тыва эки турары фронтке чоруп турга, денертен арбаан, госпитальга экиндип артып калган. Украинанын Ровно хоорайнын асталары дээш калыг-дошкуну түдүгү-күнүнү үеинде ол анаа челип келген. Өрттенип, хүндүлүгү турган түдүгүшкүн шөлүгү боюнуң 31 дугаар полкун тыппай берган. Бичанга оларын 45 дугаар полкун дай-ынчылары кылдыр хүдүн алган. Сотта Оюн Ровно дээш

Сотта Оюун алдынын рево-люсчу тура-соруун салгап, эки тура-биле фронтке чоруткан. Сотта Оюн Ковров хоорайдан тыва эки турары фронтке чоруп турга, денертен арбаан, госпитальга экиндип артып калган. Украинанын Ровно хоорайнын асталары дээш калыг-дошкуну түдүгү-күнүнү үеинде ол анаа челип келген. Өрттенип, хүндүлүгү турган түдүгүшкүн шөлүгү боюнуң 31 дугаар полкун тыппай берган. Бичанга оларын 45 дугаар полкун дай-ынчылары кылдыр хүдүн алган. Сотта Оюн Ровно дээш

СПОРТ: хол бөмбүүнге бирги чер дээш

ОЙНААРЫНЫҢ ШЫНАРЫНДА

— Бо шагынк кижилери мында болган чор-бе? Мен бейин ойнар турумда өөрүмүн чолдас турдум. Ол хере-де пас хал турмада шы-марк удуствини бирээч чор-дум. Бо оюларын көөргөмү чолдас-ла оюларын. Сетке оор-галымга чедер ирги бе деп бол турдум. Ам көрүп тура-рымга мындаг эвес болуп-тур. Өрү шураары кончуг апары-птур. Бистер Томск хоорайга мастерлар-биле ойнар турган, эгелээше 4 санын үздүрүп аларымыска, көрүктүрүп кай-гырай. Бистин командалыкты ийи дугаар разрядтын үздү-рү деп турдум. Дыма эрестиг эгелээш, 15 биле дөрткө уту-рушкан бис. Ол арзымыда удуствини командалыктын тренери бир мичанга алган, ойнар-чыларымга та чүгү чугаалап каяккан чүс, дык-ла сүзүгүн боор оң. Чалсар соонда аз бердирген бис. Калам улуг-дур, эшлөнөп ойнар деп оол, Шырап дээш кымнарым

чүвени ичкан билген бис. Дараазында ойнарнын ийи ойна-дымыс. Хабароскыл бол-ганы Магаданын командалы-кын уткан бис. Түндүгүнде 12 командалаа дугу дугаар эс-келген бис. Ондаа канчаар. Бистин бир ажыас сетке алдында күдүбейи амылаш-тып бээр турган. Эң чолдас кижиле: ол Михаил Миченин каягы молдас дээр силер. Бо ойнараан улуу-дур ийи. Эң улуу-дур Василий Шоркоо турган. Бо ойнарыңа эң узуң кижиле бистин Ма-шикас мичан-тыр, мындаг ууус кычпал хол бөмбүү ой-нар болду? — дээш, Николай Кузнецин күдү көргөш, каттыра кууус баян чоруй барды. Чоонуң спортчул ол чугаа-лаа эки шымкалы мен. Ол үе-ниң хол бөмбүчүлөрү, шынар-ла, узун турган. Бежен чыл-дарым шымарк ойнарчыларым сактып келдим. Кумаяк. Стр-дур, эшлөнөп ойнар деп оол, Шырап дээш кымнарым

жөө дур. Ичкан ийне чолдас кыла Даржаа турган. Ам бо оолдарым көрүгөш, шынар-ла, бичин кижилер болду. Ол хере-де пас хал турга тудан чорду. Өрү шураары кончуг болдулар. Херек кымналы чол-дандас эвес, шынарлыг ойна-рында болду. Республикамын бирги чери дээш болган бо маргалдамын Кызыл хоорайнын туртакчы-ларым болган оң алычлары шоолу диннаанын бир болган. Иччалда-лаа дараазында дыштыр хүнерде оон хэй болган.

Това аайы-биле тилдечи ко-мандалар манга келген, бирги чер дээш ойналдымы. Ал Моон мурунда амыларга ра-йон бүрүү киржин турган болза, бо улаада чүгө зона-ларын тилдечилер келген. Чамык кижиле оңу билбейи чыл, бо дээрге республика маргалдамы эвес, анаа күлө-диг командалар келген чүс

жамнар 8-6 кылдыр дооскаш, эске шөдө жөкүп алганар. Иччалда-лаа Кызыл районуну ойнадыр чынып чеккен, уду алган. Ол оюн ийне-ур болган. Болдыра кий хак чартык ой-наарын. Ол үн Кызыл хоорай биле Эрзин, Сүт-Хал биле Улуг-Хем командалары ойнарарын. Үш хүн иштинде болган мар-галдамын түнегинде эр улус-тын бирги чери Кызыл хоорайнын, ийгилин Ак-Довурак-тын, ушкуну Барым-Хемик-тин командалары алган. Херезже улустун дөрт ко-мандалар ойнар. Олардан бирги черге Чою-Хемиктин кыс-тары төлөтүп болган. Оларга чемини атты бербешин, өр-төктү беклетерин болган хү-дүктү беклетерин тымыска. Кажан оюн болуп турган үеде суальдарын талданып хэй частырылган болуп турган киночулур эөөгөн. Монгуш ӨЛЗЕР-ООЛ.

тракторлар септары (6 класс доосканылар). Ажылда болжар кедүер транспорттар, туулар орук машыналары, демиг-херексел-дерин септары (8 класс доос-канылар). Туууг, ажылда болжар ая-томобилдер, оруктары, аэро-пландар септары (8 болжар 10 класс доосканылар). Туууг болжар ажылда ту-дугулар, демиг-херекселдер (8 класс доосканылар). Улус ажыл-агымдын адыралына, тууларга пайналышкын болжар эконо-мика (8 класс доосканылар). 10 класс доосканынын бот-көөрүлгө салбырны шүвү мергежилдерге хүдүн алыр. Сөө чыл школазын доос-

каа өөрени кирерин күзүн-чөр-орус-ылда (инженер), ма-тематика (аз-биле) кире-рини шыгалдалары дужаар. Ортумак школа дооскан өөрени кирерин күзүнчө өорус дым (чогадыг азы-бае-тин), математика (аз-биле) шыгалдаларын дужаар. Өөрени кирерин күзүнчө дараазында документтерин дужаар: Техникүмүн директорунуң адымга билдиргичин. Аттестат азы эртемниң дугайында керечилер (болу биле). № 0865 майкы дугаар эчки шыгалдамы. 3x4 см хемээлдиг 4 фото-чурук.

Күш-ажыл дептеринде уш-те бижилдиге. Характеристика. Хүндүсү салбырға июль 15-тен июль 31-ге чедер (8 класс доосканылар), июль 1-тен август 14-ке (10 класс доос-канылар), бот-өөрүлгө сал-бырны май 3-тен август 10-га чедер документтерин дужаар. Өөрени кирерин күзүнчө күш-сабырға июль 15-тен август 25-ке чедер, бот-өөрүл-гө салбырға июль 10-ла август 30-ге чедер шыгалда-лары дужаар. Адырыларым дараазында адрестер билин алыр: Кызыл хоорай, Кеня-оол кулдумузу 415, телефоннары: 6-15-48, 6-14-54.

2. № 286, 0865 майкы дугаар эчки шыгалдамы. 3. Чурттал турар черинден шыналдыга. 4. Төгүттүгүн дугайында керечилер, азы паспорт. 5. 3x4 см хемээлдиг 6 фото-чурук. Совхозтан азы БАЛКЭ рай-комундан аюруктан бижин, Училищеге хүдүн алгырда

Бессаламшыкчынын чоруд-дар. Кирерин ийизини тод. Өөрүлгө септары 1-де эгелээр. Бистин училищеге хүндү-лүү-биле мөөрлар! Бистин адрестин: Тыва АССР, Кызыл хоорай, Сал-чак Тока кулдумузу, 14, КПТУ-1. Хүни болжар оң хү-дүн алган докталымын дугаар-тан айттар: көздө черле чурт-тал турар болжар бир чыл амык амык стажыг совет эжилчылдыга, а ол мичан шөргө баянчыг иштинде кел-дире чурттал турган болжар шөргө алдындаа таланып, дөдөр көздө чурттал белген шөргө алдындаа таланып — ажыл-дал турар черинден, комсомол райкомунан болжар төм район эмгелениң кол эмчленишти-күмөк чоруткан характеристи-ка.

Кызылдын № 1 ортумак профессионал техникумун үндүрүшкөн 1990-1991 өөредилге чыгында дараазында мерге-жилдерге өөреникчилерин хү-дүн алымын чалап тур: 1. Дору эес ортумак шкыла доосканылар. Калбак билдигит трактор-ист-машинист, слесарь сеп-течки, автомобиль полачымы. Бульдозер машинист, си-виотер-машинист, конжуг грей-дер машинист. Чангыс үзүкүлдүг аскава-тор машинист. (Өөренириниң хуусазы 3 чыл). 2. Ортумак школа дооскан-нары. Калбак билдигит тракторист-машинист. (Өөренириниң хуусазы 2 чыл). Мал комплекстериниң бол-жар метаностаттыг фен-галарын механизатор (кал-

бак билдигит). Электри демиг-херекселде-рин септары талазы-биле элек-тронисттер. (Өөренириниң хуусазы 3 чыл). Мал согар кижиле белет-кээр. (Өөренир хуусазы 6 ай). «С» категориянын авто-мобль катачылары. (Өөрени-риниң хуусазы 3,5 ай). Училищени доосканыр тус-кай мергежилдин дугайында диплом болжар ортумак эрте-мичи дугайында аттестат ол мичан азын болжар ол-тумак эмгелде черелдеге өөрени кирерин дугайында чингелдеги эрчим алыр. Мал согар кижиле эес-келер шүвү мергежилдин сүргүлдери автомобиль транспортун бижканы эс-мелде мергежилди алыр. Өөренип турган үеинде чагайжыттыгын мичан чүт-калга чели-биле, хүдүн үш ка-

тал чеменир, ийи-леп формазы-биле хандылар. Ай са-нында стилиенини төздөр. Училищеге өөрени турган үе-нин дүп-ажыл стажыга кир-синар. Училищеге спорт секцияла-ры, уран чугулар, уран чү-руларын болжар техниктиң болжар үеде ажылдап турар. Чыл санымда сүргүлдери социалык чуртбаага ту-ристер, Кара далайге мадыр-хоорайлар, санаторийлер-ге, дышталыга бажына-рыңче чөрүрү путевкалары бою. Өөрени кирерин күзүнчө боттарынын мергежилдин ады-биле училищениң ди-ректорун адыга билди-ринишкенир. Билдиргичиниң дараазында документтерин кожар: 1. Ортумак эртемниң дугайында аттестат азы 8 чыл школазын дооскан керечилер.

Тускай чымылдын негелде-лерин дугаар дараазында до-кументтерин чорудар: көздө (сүрү) школарын «ортумак» дөдөр чөкчө черлерде чурт-тал турар кижилерин тускай чылдыгы чоруду эгелээш Тыва АССР-нин Кызыл хамга-дыл министростуу диннаам туу-Көздө черлерде «ортумак» чурттал турар кижилерин до-кументтерин хүндүсү сал-бырға өөренири-биле хүдүн алыр. Тускай чымылдын негелде-лерин дугаар дараазында до-кументтерин чорудар: көздө (сүрү) школарын «ортумак» дөдөр чөкчө черлерде чурт-тал турар кижилерин тускай чылдыгы чоруду эгелээш Тыва АССР-нин Кызыл хамга-дыл министростуу диннаам туу-Көздө черлерде «ортумак» чурттал турар кижилерин до-кументтерин хүндүсү сал-бырға өөренири-биле хүдүн алыр.

Характеристикадан аныга, дараазында документтерин чорудар: ортумак эртемниң дугайында документ (болу-биле), 0865 хеменин мешини шыналдыга, 3x4 см хемээл-диг 6 фото-чурук, күш-ажыл дептеринде уш-те бижилдиге, азы ажылдап турган еренин үндүрүкүзү талма баян база талма салып шымарылар. Пас-портун, адыг документтерин болуу ал шөгш келер.

«ШЫНЫҢ РЕДАКЦИЯЗЫНГА» ЧУРУУ-ТОРЕЛДЕРГЕ, эш өөргө чөдөрлөгүшкенин силерин со-дуннарым алдыштыр иле-рдиниң дилдизин. ДИНГАЛАР.

«ШЫНЫҢ РЕДАКЦИЯЗЫНГА» ЧУРУУ-ТОРЕЛДЕРГЕ, эш өөргө чөдөрлөгүшкенин силерин со-дуннарым алдыштыр иле-рдиниң дилдизин. ДИНГАЛАР.

«ШЫНЫҢ РЕДАКЦИЯЗЫНГА» ЧУРУУ-ТОРЕЛДЕРГЕ, эш өөргө чөдөрлөгүшкенин силерин со-дуннарым алдыштыр иле-рдиниң дилдизин. ДИНГАЛАР.

«ШЫНЫҢ РЕДАКЦИЯЗЫНГА» ЧУРУУ-ТОРЕЛДЕРГЕ, эш өөргө чөдөрлөгүшкенин силерин со-дуннарым алдыштыр иле-рдиниң дилдизин. ДИНГАЛАР.

«ШЫНЫҢ РЕДАКЦИЯЗЫНГА» ЧУРУУ-ТОРЕЛДЕРГЕ, эш өөргө чөдөрлөгүшкенин силерин со-дуннарым алдыштыр иле-рдиниң дилдизин. ДИНГАЛАР.